
Субетнічна ідентичність як фактор формування регіональної політики в сучасній Литві

Петрас Кальнюс

УДК [316.347+329.73](474.5)“312”

Petras Kalnius. Subethnic Identity as a Factor of Modern Lithuanian Regional Politics' Formation. The article analyzes attempts to review the existing concept of the Lithuanian nation in the present-day Lithuania and to prove that Lithuanian nation consists of two or more ethnic communities. Such a comprehension resulted in the proposals to change the administrative-territorial division of Lithuania and review of the distribution of power and competence between the center and the ethnic regions.

Keywords: region, traditional culture, dialect, ethnicity, Lithuania, Samogitia.

Petras Kalnius. Subetninis tapatumas kaip regioninės politikos formavimo faktorius šiuolaikinėje Lietuvoje. Straipsnyje nagrinėjami dabartinėje Lietuvoje išryškėję bandymai reviduoti egzistuojančią lietuvių tautos sampratą ir pripažinti, kad lietuvių nacija susideda iš dviejų arba kelių etnosų. Tokio galvojiimo išdava – siūlymai keisti šalies administracinę-teritorinę suskirstymą bei peržiūrėti centro ir etnografinių regionų galių ir kompetencijos pasiskirstymą.

Raktiniai žodžiai: Regionas, tradicinė kultūra, dialektas, etniškumas, Lietuva, Žemaitija.

В епоху постмодернізму, яка характеризується інтенсивною міграцією населення, подібністю способу життя різних націй, обміном культурними явищами, що в етнологічній літературі іноді навіть іменують «креолізацією звичаїв» [1, р. 361], паралельно простежується протилежний, парадоксальний процес: скрізь відроджуються локальні й регіональні ідентичності. У багатьох країнах регіональні громади оголошують себе націями, вимагають визнання, у нових географічних лініях накреслюються межі між «своїм» та «іншим», держави лихоманить від автономних рухів або здійснюються спроби відокремити частини національних держав і створити в них карликові держави для таких новосамовизначених груп мешканців.

Поряд із цими двома тенденціями стає помітною ще одна: нечисленні, проте в культурному плані споріднені нації об'єднуються в напівформальні спільноти (як наприклад, «Фіно-угорський світ»), що сприймають себе як ширшу культурну тотожність і ставлять за мету спільними зусиллями витримувати мовну і культурну конкуренцію, яка постійно посилюється. Проте і в такому разі в багатьох націях, які об'єднуються в подібні метаєтнічні спільноти, різні регіональні культурні групи порушують питання своєї окремої етнічності і намагаються її формалізувати [9]. У запропонованій статті¹ розглянута одна із зазначених тенденцій – пошуки регіональної тотожності, її декларування в сучасній Литві. Мета публікації – висвітлити втілення в Литві вищезазначеної тенденції, усупереч традиційно усталеному в литовському суспільстві і в гуманітарних науках сприйняттю етнічної нації та етнографічних груп. Водночас спробуємо з'ясувати, як у регіональній спільноті жемайтів трактується існування окремого етносу, і як унаслідок цього штучно формулюються вимоги для Центру країни.

Литовські гуманітарії ще до Другої світової війни погоджувалися, що Литву можна розділити на п'ять етнографічних регіонів: Аукштайтія, Дзукія, Сувалькія, Жемайтія і Мала Литва (територія, що належала Пруссії, згодом – Німеччині, на якій жили литовці.

Північну частину території – Клайпедський край – 1923 року приєднали до Литовської Республіки). За доби радянської влади, під час укладання «Історико-етнографічного атласу Прибалтики», у трьох країнах Східної Балтії – в Естонії, Латвії, Литві – етнографи також виокремили так звані історико-культурні області, назви і локалізація яких позначені в першому томі «Історико-етнографічного атласу Прибалтики» [8, карта № 2]. У Литві вони лишилися такими самими, як і були визнані до війни, тільки з етнополітичних міркувань в атласі не згадана Мала Литва. Ареали особливостей традиційної культури цих етнографічних регіонів не набагато відрізняються від територій, що їх займають діалекти литовської мови. Проте якщо ще зовсім недавно існування таких регіонів і їхніх культурних варіацій цікавили естонців, латишів і литовців тільки як об'єкт культурної спадщини й наукового дослідження, то сьогодні вже самі етнографічні групи намагаються виийти на історичну арену як суб'єкти етнополітичної діяльності. У Латвії в такому аспекті починають виявляти себе *латгали*, в Естонії – *сету* і *виру*, у Польщі – групи *кашубів*. Питання, які порушують регіональні громади, загрожують зламу стереотипів сприйняття етнічної тотожності й етнічної території. Розвиток процесу відбувається швидше там, де в регіонах проживають громади, які яскравіше вирізняються в етнічній нації в культурному відношенні, окрім усього іншого, якщо вони мають ще й відмінний етнізм.

За традиційною культурою і діалектом у Литві найбільше вирізняються *жемайті*, які проживають на заході країни. Населений ними регіон – Жемайтія, що має вихід до Балтійського моря, – у середньовічних історичних джерелах, написаних латинською мовою, а пізніше й іншими західноєвропейськими мовами, іменується *Samogitia*, у польській історіографії – *Żmudź*, у дорадянській російській – *Жмудь*, у радянській російській – *Жемайтія*. Відчуття самотності жемайтів посилює також і те, що Жемайтія – це єдиний регіон, який можна вважати історично сформованим, тому що

він єдиний у Великому князівстві Литовському на кінець XVIII ст. мав політичну автономію. Жемайтський діалект, під час формування литовської нації в XIX ст., мав реальні шанси стати літературною мовою і через це тривалий час «змагався» з аукштайтським діалектом. Жемайти й нині вирізняються серед інших литовців також і подвійною етнічною самосвідомістю: тільки серед жемайтів трапляються індивідууми, які вважають, що вони не литовці, інша частина гадає, що вони насамперед жемайти, лише потім – литовці, ще деякі жемайти притримуються того, що їхня національність має бути записана як литовці-жемайти. У литовській історіографії кінця XX ст. майже одноставно погоджено називати жемайтів литовським субетносом.

Наприкінці XIX – на початку XX ст., під час процесу консолідації литовської нації, відмінності регіональних груп нівелювалися. Хоча стверджувати, що питання «етнічності жемайтів» упродовж цього періоду було абсолютно забуте – несправедливо. Під час Першої Литовської Республіки, особливо перед Другою світовою війною, жемайти знову порушили питання щодо рівних можливостей для жемайтської і литовської мов. Проте війна та радянська окупація, що настала після неї, разом з падінням Литовської Держави, на довгі десятиліття поховали й «жемайтське питання».

Питання регіональних ідентичностей у Литві знову постало наприкінці XX ст., ще до відродження Литовської Держави, коли почалися «співочі революції» країн Балтії. Спочатку ця проблема порушувалась як стурбованість щодо маловивченої, занедбаної частини традиційної культури, дослідження якої під час радянської окупації не толерувалося. Слідом за створенням 1988 року Товариством жемайтської культури засновувалися і товариства, клуби, земляцтва інших етнографічних областей, у програмах діяльності яких були дослідження культури та історії свого регіону, популяризація фольклору. Проте жемайти – єдині, які пізніше розширили діяльність свого Товариства до конкретних кроків для «етнізації» власної громади.

З проникненням у Литву із Західної Європи ідей регіонального руху надання значення локальним культурам набуло якісно нових форм. Спостерігаючи за поширенням і проявами цих ідей у Литві, Латвії, Естонії, Польщі, можна констатувати, що регіональний рух до посткомуністичної Європи «переселяється» в таких самих формах, тільки зі значним запізненням. Розвиток ідей регіоналізму, їхні метаморфози в Литві стають повністю аналогічними до тих, що вже відбулися на Заході. Дослідники зазначають, що в Західній Європі ініціативи щодо визнання національних меншин упродовж останніх тридцяти років пройшли шлях від ніжного намагання зберегти племінну спадщину, від заснування музеїв, відродження свят і регіональних виробів до брутальних націоналістичних вимог, з наданням переваги цим аргументам перед культурою і тотожністю. Прагнення до захисту локальних ідентичностей у багатьох випадках набувають форм культурного авторитаризму, «закріплення етнічності» і вимог щодо самоврядування [1, р. 357–358, 361]. У Литві,

наприклад, також почалися розмови про необхідність проектувати державну внутрішню політику таким чином, щоб спадщина локальних культур у культурному житті країни не залишалася лише музейною цінністю або об'єктом етнографічних, лінгвістичних чи фольклорних досліджень, а ставала культурною цінністю, вилученою з периферії культурного життя і скерованою до повсякденного вжитку.

Дедалі частіше лунала констатація того, що уникнути негативних наслідків глобалізації можна не протиставленням глобалізації і єдності нації та єдиної її «етнічної культури», а висуненням на перше місце основної «резистентної» одиниці – регіональної культури, значна кількість елементів спадщини якої має бути включена до економічних, соціальних, туристичних програм і програм щодо захисту навколишнього середовища. Прихильники регіоналізму в публічних виступах акцентували на необхідності сильнішого протистояння принципам централізованого управління країною, а не на загрозі національній тотожності, що евентуально приходить із Заходу.

Саме через це під час проектування територіально-адміністративної реформи в Литві про контекст регіональних культур не могли забути. Хоча в країнах ЄС вищі адміністративно-територіальні формування утворені за різними принципами, проте в Литві не могли не помітити того, що одним з найпоширеніших є формування адміністративних регіонів з огляду на історико-культурну спадщину [2]. Для утворення регіонів такого типу висувують аргументи «домашньої потреби». Стверджують, що тільки тоді населення почуває себе «як у себе вдома», коли вирішені культурні потреби всіх.

Для актуалізації «жемайтського питання» в умовах демократії мала значення й та обставина, що не тільки в радянський час, але й у роки довоєнної Литовської Республіки відбувалася досить швидка мовна асиміляція жемайтів: дедалі більша кількість жителів суміжних районів Жемайтії та жемайтської молоді в містах регіону переходили на літературну литовську мову, унаслідок чого звукувався ареал носіїв жемайтської мови, водночас нищилася й жемайтська регіональна самосвідомість. Жемайтський діалект обійшли належною увагою і терпимістю². Цілком зрозуміло, що тоді ніхто із цього приводу не протестував і навіть не висловлював жодного незадоволення: усі литовці усвідомлювали, що мають одноставно протистояти русифікації і об'єднуватися навколо національних цінностей та спільних символів. Проте коли ця небезпека минула, у жемайтських лідерів, які представляли регіональний патріотизм, з'явилася нагода нагадати, що «... наші права деєм порушені».

Сьогодні особи та їхні групи, які висувують вимоги Литовській Державі від імені жемайтів, є різними як за інтересами, так і за соціальним становищем й освітою. Хоча їхня кількість, як уважають, сягає майже мільйона жителів, ураховуючи також жемайтів, що проживають за межами Жемайтії, до справи «захисту й оборони жемайтськості» залучена тільки мала частина цієї субетнічної групи литовців. Однак, незважаючи на цю обста-

вину, жемайти вже завдали чимало проблем для Центру країни. Найчисленніша й найвпливовіша організація жемайтів – це Товариство жемайтської культури (ТЖК), центр якого розміщений у повітовому м. Тяльшія, що в Жемайтії, а філії створені не тільки в цьому етнографічному регіоні, але й в усіх найбільших містах Литви. Найсильнішою є філія, що діє у м. Вільнюсі, де згуртовано найзначніші інтелектуальні сили ТЖК. Товариство публічно декларує виключно культурні цілі своєї діяльності, проте в окремих випадках воно їх політизує. ТЖК має кілька тисяч членів, однак не всі з них активні. Інші товариства жемайтів, як наприклад, «Žemaičių akademinio jaunimo korporacija „Samogita”» («Корпорація жемайтської академічної молоді „Samogitia”») або «Žemaičių akademija» («Жемайтська академія»)*, є нечисленними. Вони не схильні до висування питань політичного характеру, часто навіть декларують відмежування від таких вимог. Своєрідна група в м. Клайпеді, що дістала назву «Žemaitijos parlamentas» («Парламент Жемайтії»), висуває радикальні вимоги щодо надання Жемайтії статусу економічної автономії, передання під її контроль існуючих у цьому етнографічному регіоні нечисленних нафтових родовищ, відшкодування збитків, які нібито Литовська Держава заподіяла Жемайтії протягом багатьох років. Утім, вона не має значної підтримки навіть серед самих жемайтів.

Регіональні громади жемайтів Литви вирізняються ширшим спектром декларування своєї тотожності. Діяльність інших культурних товариств етнографічних груп литовців здебільшого обмежується краєзнавчим спрямуванням – пропагуванням культурних пам'яток регіону, туризму, екологічним просвітництвом, а деякі з них, наприклад, наслідуючи жемайтів, заохочують жителів свого регіону сміливіше користуватися своєю рідною говіркою в публічних місцях. Жемайти вирізняються і тим, що в їхньому дискурсі тотожності є не тільки питання збереження «жемайтськості», але й риторика з приводу відродження «колишньої», «справжньої», «тієї, що мали колись», ідентичності. Прибічники відродження «жемайтськості» шляхом просвітництва³ обмежують свою діяльність прагненням розширити культурні й комунікативні функції жемайтського діалекту. На відміну від своїх радикальніших соратників, вони не експлуатують питання щодо відповідальності литовців за порушену жемайтську тотожність, тоді як у риториці останніх теза про історичні образи, «конфісковану» тотожність жемайтів посідає не останнє місце.

Більшість жемайтів, які беруть участь у жемайтській культурній діяльності, цілком щиро стверджують, що їхні зусилля стосовно збереження жемайтської тотожності – це не щось інше, як бажання мати дві тотожності – жемайтську і литовську. Найяскравіший вияв такої декларації, підготовлений, надрукований і поширений за ініціативою ТЖК, – паспорт жемайта, хоча досить часто цей акт литовці трактують як вияв жемайтського сепаратизму. Такий паспорт отримують не тільки члени ТЖК, але й жемайти, які мають значні успіхи в

науці, культурі, політиці, комерційній діяльності. Жемайтських паспортів уже видано кілька тисяч. Це документ високої поліграфічної якості, що своїм виглядом і змістом мало чим різниться від національного паспорта. У паспорті жемайта вклеюють фотографію власника документа і жемайтським діалектом вписують такі відомості: ім'я, прізвище, місце і дату народження, особливі відмітки (зріст, колір очей та волосся). Для уникнення негативної реакції з боку інших литовців, для жемайтів, в отриманих ними паспортах, зазначають, що вони є громадянами Литовської Держави, а етнонім *žemaitis* (жемайт) записують без позначки «національність». Окрім того, у положеннях про видачу паспорта зазначено, що його можуть отримати також і особи не жемайтського походження, якщо вони схвалюють прагнення жемайтського руху. Проте на практиці це дуже рідкісні випадки.

Напередодні перепису населення Литви 2001 року один із членів Національного парламенту, який перед тим заснував групу парламентарів-жемайтів, зажадав від Департаменту статистики, щоб в анкеті, у графі «національність», переписувачам дозволили зазначати «жемайт». Водночас у деяких районах Жемайтії, під час перепису, проводили агітацію серед населення, аби жителі записувалися жемайтами. Вимогу про дозвіл записувати в графі «національність» «жемайт» Департамент статистики відхилив, натомість політик розпочав судовий процес, а також погрожував зверненням до Суду з прав людини у м. Страсбурзі. Майже в той самий час черговий з'їзд ТЖК прийняв резолюцію, яка підтримувала вимогу про узаконення жемайтської національності в Литовській Республіці. Проте не лише фахівці зі статистики, але й авторитетні історики висловилися проти узаконення жемайтської національності, зауважуючи, що «окрема національність – це прагнення до окремої держави» [5]. Із цього приводу згадаємо декларовану ще кілька десятків років тому Е. Смітом тезу: де держава складається з більш ніж однієї етнічної групи, там уже підготовлене вогнище для романтичного протесту проти бюрократії, і менша етнічна громада висуває свої вимоги ширшому етнічному націоналізму [7, р. 230].

Кілька років тому дуже активно діяла група захисту і пропагування регіональних культур, яка не тільки висловлювалася на захист регіональних ідентичностей, але й вимагала проведення в Литві територіально-адміністративної реформи. Пропонували створити чотири або п'ять самоврядних регіонів у межах історико-культурних областей з окремими їх назвами. Не заперечуючи яскравої культурної самобутності жемайтів, прибічники такої ідеї мали намір уважати литовські етнографічні групи, що проживають в усіх історико-культурних областях Литви, етнічними групами, а населені ними території – етнічними регіонами. Це є вихідною позицією під час висування зазначених вимог. Тому в риториці литовських регіоналістів переважають мотиви «директив ЄС», стверджується, що саме ЄС вимагає регіонів такого типу, і що основною метою регіоналізації є підтримка «етнокультурної

* Товариство жемайтських науковців [прим. перекладача].

тотожності»⁴. Насправді громадськість уводять в оману, тому що регіони в країнах ЄС сформовані на підставі різних принципів, а їхній статус навіть у країнах Західної Європи є дуже різним [4, р. 44].

До цієї кампанії втягнулися і нежемайти, однак саме жемайтів при цьому сприймають як лідерів, а прибічники такої реформи в інших регіонах вважають жемайтів зразком для себе. Для Центру країни прикрим сюрпризом стало те, що активним пропагандистом реформи є заснована державою та утримувана на бюджетні кошти інституція – Рада опікування культурою, яку становлять члени як культурних товариств, так і вчені-гумантарії, представники етнографічних регіонів. Хоча основне її призначення – це функція експертної інституції Сейму у сфері захисту і пропаганди литовської етнічної культури. Упродовж 2000–2004 років вона майже всю увагу зосередила на пропаганді створення самоврядних регіонів [6]. Щоправда, останнім часом її ентузіазм у цій галузі помітно згас.

Прихильники пропонованої реформи вважають, що навіть у випадку, якщо регіони, створені в межах історико-культурних областей, відразу не отримали б права на самоврядування, а були регіонами лише статистики і планування, усе ж таки мали порушити питання про представництво від Литви сучасних повітів (їх існує 10) як регіонів у Комітеті регіонів ЄС, а також в Асамблеї європейських регіонів. Замість представників повітів у цих інститутах мали б сидіти представники, обрані громадами самих регіонів і делеговані ними. Нинішня участь повітів у ролі регіонів регіоналістами розцінюється як аномалія, релікт радянського часу, свавілля Центру, недбалість щодо інтересів етнографічних груп.

Прихильникам самоврядних регіонів у Литві важко осмислити своє бачення регіону, оскільки їм бракує правових, економічних і політологічних знань. Якщо стосовно внутрішньої організації регіону вони мають більш-менш чітке бачення, то питання щодо економічних, соціальних і правових відносин з національною державою та місцевими органами влади нижчої ланки в пропорованих ними міркуваннях є дещо розпливчасті. Литовські регіоналісти не повною мірою ознайомлені з діяльністю і програмами однодумців Заходу, теоретичними працями з питань регіоналізму. ТЖК, наприклад, більше задовольняється «культурним обміном» з польськими кашубами, які висувують подібні питання своєї «етнічності». Дещо ширший кругозір мають столичні регіоналісти, проте їм не завжди зручно виступати від імені конкретної регіональної громади.

Більшість прибічників поміркованого просвітницького шляху в жемайтському русі схильні задовольнятися тим, щоб Центр країни визнав жемайтський діалект самостійною мовою, яка перебуває на тому самому щаблі, що й литовська літературна мова. Прагнучи довести правильність такого постулату, науковці-лінгвісти жемайтського походження протягом достатньо короткого відрізка часу підготували й видали підручник із правопису жемайтської мови [3]⁵. Слід зауважити, що ці науковці запропонували користуватися в

жемайтському правописі орфографією, яка майже ідентична до латиської і має значні відмінності з литовською⁶. Журналістів і письменників-жемайтів закликають публікувати свої праці рідною говіркою. Жемайти в цій сфері мають значні досягнення: газету, яку кілька років видавали жемайтським діалектом, реорганізували, і тепер вона виходить як щомісячний культурний журнал «Žemaičių žemė» («Жемайтська земля»), у якому тексти подані і літературною мовою, і жемайтським діалектом. Тексти жемайтським діалектом, поряд з літературною мовою, іноді публікують і місцеві газети регіону. Вийшла друком і поетична антологія. Усі вірші у виданні, як і біографії поетів, подані жемайтським діалектом. Рада одного з адміністративних районів Жемайтії кілька років тому прийняла рішення про проведення своїх засідань жемайтською говіркою⁷.

Усе ж таки недвозначно можна стверджувати, що прибічники «жемайтського націоналізму» не мають у суспільстві значної підтримки. Не тільки в Литві загалом, але й серед широких кіл населення Жемайтії вимоги політичного характеру, які висувують Литовській Державі, не лише не схвалює, але й вороже сприймає переважна частина суспільства. Багато жителів регіону прихильніше ставляться лише до зусиль підвищення значення їхньої говірки та розширення її практичного застосування. Заснована 2009 року політична партія «Žemaičių partija» («Жемайтська партія»), яка заявила про себе як про таку, що має намір захищати інтереси жемайтів у Литовській Державі, уже брала участь не тільки в місцевих виборах нижчої ланки, але й у виборах до Сейму, а також до Європарламенту, проте в жодному випадку в жемайтському регіоні вона не набрала потрібної для отримання мандатів квоти голосів⁸. Жемайти недовірливі також і щодо пропозицій місцевих регіонів. Здійснене автором цієї статті опитування виявило, що тільки 22 % жемайтів, які проживають у Жемайтії, погодилися б на створення самоврядного регіону, а проти висловився 41 % опитаних (решта не мали чіткої думки внаслідок відсутності інформації, проте більша частина цієї групи також була схильна, найімовірніше, не підтримати, аніж підтримати).

Хоча жемайтське суспільство схвально сприймає дискурс на тему говірки, проте й тут воно з неабиякою обережністю ставиться до надання їй надмірного значення і до намагання перетворити її на окрему мову. У цьому питанні більшість жемайтів солідарні з іншими литовцями, вважаючи, що якби через винятковість діалекту жемайти підняли свою регіональну культуру до рівня локальної культури, а свою культурну громаду – до статусу субетнічної групи, це надало б їй не регіонального, а національного рівня, що знайшло відображення і в громадській думці. За даними проведеного автором опитування, жемайтську мову вважають рідною тільки 2,4 % опитаних жемайтів і 1,6 % вважає рідними обидві – литовську і жемайтську (усі інші рідною мовою вважають тільки литовську). Також маємо дуже чітку відповідь на таке питання: «Чи потрібно здійснювати в школах навчання і вихо-

вання дітей діалектом?». Менш ніж 5 % опитаних відповіли «так», майже стільки ж само не сформулювали певної думки, а решта дуже прозоро висловилися проти такої можливості. Понад 76 % опитаних мотивували своє несхвалення тим, що такі кроки мали б наслідки для літературної мови і литовської нації взагалі. Хоча досить багато жемайтів обстоюють ширше використання говірки в публічних місцях, проте видається, що лише таким розширенням її використання вони й хотіли б обмежитися. Ще менше респондентів уважають, що жемайтський діалект, як і інші діалекти, може стати писемною мовою. У тому, що будь-який литовський діалект міг би стати писемною мовою переконані 14,7 % інформантів, таку можливість категорично відкидають 81,3 %, решта не сформулювали чіткої думки або вважають, що лише деякі діалекти мають таку можливість, і в таких випадках найчастіше називають жемайтський діалект.

Вищевикладені факти дозволяють стверджувати, що вимоги, які висувують до Литовської Держави субетнічна група жемайтів, не досягли такого рівня, як, наприклад, вимоги фарерів, провансальців або корси-

канців до своїх держав. Багато жемайтів схильні підтримати пропозиції щодо розширення використання свого діалекту в публічному просторі, толерантного ставлення до етнічної різноманітності литовців. Однак більшість жемайтського суспільства зовсім не підтримує політичних вимог, висунутих до Литовської Держави: їх, як і інші литовські регіональні громади, зупиняє недавній історичний досвід і передчуття можливих наслідків не тільки для Литовської Держави, але й для них самих. Не лише з розмов з респондентами, але й з дискусією про відродження жемайтської тотожності, що з'являються в ЗМІ, відомо, що більшість жемайтів бояться занурюватися в боротьбу за «свою етнічність» не тому, що вважають, що це не є науково обґрунтованим, а переважно тому, що багато кому така діяльність видається політично брудною. Згадуються випадки з Абхазією, Придністров'ям, Південною Осетією. Відтак виникає побоювання, що не тільки радикальну, але й поміркованішу діяльність жемайтів можуть використати спецслужби іноземних держав, які прагнуть послабити литовську націю зсередини та розколоти її.

Примітки

¹Стаття ґрунтується на зібраних в експедиціях матеріалах, документах регіональних громад і громадських організацій, на опублікованих у періодиці відомостях. Основу матеріалу становлять дані опитування населення: 2002 року опитано 558 осіб, які представляють чотири етнографічні регіони Литви.

²До 70-х років ХХ ст. на Литовському національному радіо деякі радіовистави транслювали жемайтським діалектом, проте пізніше, через нетолерантність до цього діалекту з боку бюрократичних чиновників Вільнюса, жемайтський діалект з радіо усунули. У неформальному спілкуванні в школах Жемайтії та в установах місцевої влади жемайтським діалектом також не дуже часто послуговувалися. За радянської влади, під час щорічного дводенного з'їзду «Plungiečių draugijos» («Громада плунгійців») [вихідці з м. Плунге та

його району. – Прим. перекладача], спілкування вели виключно жемайтським діалектом. Існує думка, що до досить швидкого закриття цієї організації спричинилося надання великого значення говірці в діяльності громади.

³Насправді немає чіткого розподілу між поміркованими і радикальними особами в конкретних організаціях. Однак, за загальним напрямом діяльності, такий розподіл самих організацій можливий.

⁴Проте навіть у Декларації європейських регіонів зазначено, що в різних країнах ЄС регіони можуть мати різні статуси, і що текст Декларації не може бути трактований як зобов'язування орієнтуватися на будь-яку із цих структур [2, р. 3].

⁵Жемайтський діалект у ЗМІ використовували ще до виходу згаданого

підручника. Однак, поки не було розроблених правил, значний вплив на правопис здійснювали субдіалекти мовців і литовська літературна мова.

⁶Для друкування текстів жемайтським діалектом послуговуються саме такою орфографією.

⁷Протоколи засідань і решту діловодства впорядковують літературною литовською мовою.

⁸Репрезентативне опитування населення Литви, здійснене Центром досліджень суспільної думки і ринку «Vilmorus» («Вілморус»), засвідчило, що заснування «Žemaičių partijos» позитивно оцінило 15,6 % населення Литви. Не схвалило 44,4 %, а 40 % не мають своєї думки. Проте на виборах більшість тих, хто позитивно оцінював цю партію, свої голоси віддали за інші партійні утворення.

Література

1. Bromberger Ch., Meyer M. Cultures régionales en débat // Ethnologie française. – 2003. – Nr 3 (XXXIII). – P. 357–361.
2. Europos Regionų asamblėjos deklaracija. – Vilnius, 1996.
3. Girdenis A., Pabrėža J. Žemaičių rašyba. – Vilnius; Siauliai, 1998.

4. Guide de l'Europe de 15. – Paris, 1998.
5. Gudavičius E. Žemaičių klausimu renkami parašai ir rengiamasi teismų procesams (interviu laikraščiu) // Respublika. – 2003. – Rugsėjo 27. – P. 18.
6. Lietuvos regioninė politika ir teritorinės sandaros tobulinimas. – Vilnius, 2004.
7. Smith A. D. Nacionalizmas XX amžiuje. –

Vilnius, 1994.

8. Историко-этнографический атлас Прибалтики. Земледелие / отв. ред. Л. Терентьева. – Вильнюс, 1985. – Т. I.

9. Шабает Ю. «Новые идентичности» у финно-угров как политические инструменты // Этнографическое обозрение. – 2006. – № 1. – С. 13–27.

Переклад з литовської Аушрале Тараненко